TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 8, Sayı: 29, Haziran 2021, s. 39-47

Muzaffer EKİNCİ

Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, mekinci@firat.edu.tr

orcid.org/0000-0003-1385-4841

AHMET HAŞİM’İN “MERDİVEN ” ADLI ŞİİRİNİN ONTOLOJİK ANALİZ METODUYLA ÇÖZÜMLENMESİ

Özet

Roman Ingarden tarafından geliştirilen “Ontolojik Analiz Metodu” sanat eserlerinin estetik bir tavırla incelemenin yanı sıra eserde görülenin arkasında görünmeyeni bulmaya ve açıklanmaya çalışılır. Bu yöntemde öncelikle birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili yüzey ve derin yapı incelenme konusu yapılarak eserin daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Yüzey yapıda şiirin dış yapı, dil, üslup ve ahenk unsurları ile şiirin içyapısı incelenir. Derin yapıda ise eser, anlam tabakası, obje-nesne tabakası, karakter tabakası, kader tabakası olmak üzere dört temel kategoride incelenerek şiirin daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Bu çalışmada Türk edebiyatında özgün bir yeri olan Ahmet Haşım’ın ünlü “Merdiven” şiiri ontolojik analiz metoduyla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Roman Ingarden, Ahmet Haşım, Ontolojik Analiz Metodu, Merdiven.

AN ONTOLOGICAL ANALYSIS OF THE POEM “MERDİVEN” BY AHMET HAŞİM

Abstract

“Ontological Analysis Method”, which was developed by Roman Ingarden, enables explaining and understanding the invisible patterns behind the explicit components of a literary work as well as allowing an aesthetical criticism of the work itself. In this method, different but inter-related surface and deep structures are examined in order to analyse the literary work. In the surface structure analysis, the poem’s external construct, language, style and rhythm are investigated as well as the internal structure of the poem. On the other hand, deep structure analysis is focused on meaning, objects, character and destiny layers in order to give a better

understanding of the poem itself. This study aims at conducting an ontological analysis of the poem “Merdiven” by Ahmet Haşim, a typical poem of Turkish literature.

Keywords: Roman Ingarden, Ahmet Haşim, Ontological Analysis Method, Merdiven.

GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar tüm sanat çevreleri ve felsefi ekoller, sanat eserleri daha iyi nasıl açıklanır ve yorumlanır anlayışından hareketle farklı felsefi kuram ve teori öne sürmüşlerdir.

Çağdaş sanat görüşlerinden olan Ontolojik Sanat Felsefesi de sanat eserlerinin daha iyi anlaşılması ve yorumlanması iddiasında olan felsefi bir görüştür. Nikola Hartman tarafından temelleri atılan “Ontolojik Analiz Metodu” daha sonra Roman Ingarden tarafından geliştirilerek günümüzde sanat çevrelerinde eserlerin yorumlanmasında kullanılmaktadır. Türkiye’de ilk defa İsmail Tunalı’nın 1965 yılında yayımlanmış olan “Sanat Ontolojisi” adlı eseri ile “Ontolojik Analiz Metodu”, ülkede tanınmaya başlanmıştır.

Ontolojik Analiz Metodunda şiir iki ana başlık altında incelenir: İlk başlıkta şiirin ön yapısı denilen şiirin dış yapısını oluşturan ses, hece, harf, kelime, ölçü, kafiye, ahenk gibi maddi unsurlar inceleme konusu edilir. İkinci başlıkta ise arka plan dediğimiz soyut yapı incelenir. Şiirin görülenin dışında algılanan derin yapısı incelemeye konu edilir. Bu soyut tabaka İsmail Tunalı’nın, Roman Ingarden ve Nikola Hartman’ın görüşlerinden yola çıkarak oluşturduğu içyapı; Anlam tabakası, obje - nesne tabakası, karakter tabakası, kader tabakası olmak üzere dört başlık altında sınıflandırmış olduğu yapı esas alınarak incelemeye tabi tutulur (Tunalı, 1971).

Yukarıda zikrettiğimiz ve edebi metnin ontolojik bakış açısı ile incelenmesine imkân veren bu metodu Ahmet Haşim’in “Merdiven” adlı şiiri üzerine uygulayarak edebi bir metinde kullanılabilirliğini değerlendirmeye çalışacağız.

MERDİVEN

(Ahmet Haşim¹)

¹ XX. yüzyıl şairlerinden Ahmet Haşim 1884’te Bağdat’ta dünyaya geldi. 4 Haziran 1933’te İstanbul’da hayata gözlerini yumdu. Fizan Mutasarrıfı Arif Hikmet Bey’in oğlu olan Haşim’in çocukluğu Bağdat’ta geçmiştir. Annesinin ölümü üzerine babasıyla birlikte İstanbul’a taşındılar. Eğitimine Galatasaray Lisesi’nde devam eden şair bu okuldan 1907 yılında mezun olmuştur. Bu lisede okurken Tefik Fikret ve Ahmed Hikmet Müftüoğlu’nun öğrencisiydi. Aynı yıl Reji İdaresi’nde (Tekel) memuriyete başladı. Bir yandan da Hukuk eğitime devam etmekteydi. 1910 yılında İzmir Lisesi’ne Fransızca öğretmenliğine atandı. 1912-1914 arasında Maliye Bakanlığı’nda tercümanlık yaptı. I. Dünya Savaşında yedek subay olarak Çanakkale Savaşı’na katıldı. Mütareke’den sonra İstanbul’da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde estetik ve mitoloji öğretmenliği yaptı. Harp Akademisi ve Mülkiye Mektebi’nde Fransızca dersleri verdi. Düyun-u Umumiye İdaresi ve Osmanlı Bankası’nda memur olarak görev yaptı. Akşam ve İdam gazetelerinde köşe yazıları yazan şairin ilk şiirlerini Servet-i Fünun, Dergâh, Yeni Mecmua adlı dergilerde yayımlamıştır. İlk şiirlerinde Abdülhak Hamid’in, Cenap Şahabettin’in ve Tefik Fikret’in etkileri görülür. Şiirlerinde Sembolizmin ve Empresyonizmin etkileri görülür. Nesir yazılarında ise açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Göl Saatleri (şiir), Piyale (şiir); Frankfurt Seyahatnamesi (gezi yazısı); Bize Göre (söyleşi - fıkra), Gurabahane-i Laklakan (söyleşi - fıkra) şairin yayımlanmış eserlerindendir (Yüksel, 1999, s. 17-18).

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...
Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta,

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...
Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,

Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafidir ki ruha dolmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

1. ÖN YAPI

1.1. "Merdiven" Adlı Şiirin Dış Yapı, Dil, Üslup ve Ahenk Unsurları

Şiir iki üçlük ve iki beyitten oluşan toplam on satırdan meydana gelmiştir. Muttasıl(kanar) kelimesi ile lisani hafî(gizli dil) sıfat tamlaması dışında şiirin dili sade ve akıcıdır. Şiir, aruz vezninin "Me fâ i lün/ Fe i lâ tün /Me fâ i lün / Fâ lün" kalıbı ile yazılmıştır.

Kafiye ve redif düzeni şu şekildedir:

1. üçlükte yer alan "yaprak, ağlayarak" kelimelerindeki "-rak" sesleri zengin kafiyedir.
1. beyitte yer alan "solmakta, olmakta" kelimelerindeki "-makta" sesleri redif, "-ol" sesleri tam kafiyedir.
2. üçlükte "güller, bülbüller" kelimelerindeki "-ler" sesleri redif, "ül" sesleri tam kafiyedir.
3. beyitte "dolmakta, olmakta" kelimelerindeki "-makta" sesleri redif olup "-ol" sesleri tam kafiyedir.

Şiirde ahengi sağlayan redif ve kafiyelerin dışında şiirde iç ahengi artırmak için içinde daha çok "r" sesi bulunan: "Ağır ağır, bir, merdivenlerden, eteklerinde, rengi, yaprak, ağlayarak, sular, sarardı, perde perde, ruha, seyret, arza, kanar, güller, durur, benziyor,

mermer" gibi kelimeler kullanılarak aliterasyon sanatına yer verilmiştir. Bu durum şiirde ortaya konan ses birlikteliğine katkı sağlamıştır. Ayrıca "Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta..." dizesi iki defa tekrarlanarak şiirin müzikalitesi artırılmıştır.

Kafiye düzeni içinde yer alan "solmakta/olmakta, güller/bülbüller, dolmakta/olmakta" kelimeleri kafiye düzeninde doldurma unsurlar olmayıp birbirini çağrıştıracak nitelikte kelimeler kullanılmıştır.

Şiirin ilk üçlüğünde de yer alan "Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden" dizesindeki "merdiven sözcüğü" ile hayat yolu kastedilerek açık istiare sanatı yapılmıştır.

Şiirin üçüncü bendinde yer alan "Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?" dizesinde şair akşam vakti güneşin suya vurarak ortaya çıkan renk olayı ile tuncun, mermere benzemesi doğal bir durumken şair bunu bildiği halde bilmiyormuş gibi davranarak tecahül arif sanatına yer vermiştir.

1.2 "Merdiven" Adlı Şiirin İçyapısı

Türk edebiyatının sembolist ve empresyonist (izlenimci) anlayışının önde gelen temsilcilerinden Ahmet Haşim, duygu ve düşüncelerini ifade ederken sarf etmiş olduğu her bir kelimeyi mahir bir ressam, usta bir kimyager mantığı ile hareket ederek seçmiştir. Seçtiği her bir kelime ise âdeta bir imge değeri taşır ki şairin asıl mahareti ise tam bu noktada başlar. Şairin, şiirin ismini "Merdiven" olarak adlandırması boşuna değildir. O, bu sözü ile insan hayatındaki bir eşik işaret etmektedir. Bu eşik ile hayatın farklı safhalarını, hayat sürecinin aşamalarını ve hayatın acı gerçeklerini dile getirmiştir. Çünkü insanın bu zorlu yolcuğunda attığı her bir adım onu emellerine yaklaştırdığı iddia edilse de şairin ruh aleminde bu yolcuğunun onu mutlu etmek bir yana onun yaralarının desteğine şahit olmaktayız. Şairin birinci üçlüğünde dile getirdiği:

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,

Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,

Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak....

dizeleriyle şair, kelimelerle adeta bir güz tablosu çizmiş gibidir. Bilindiği gibi insanlar mevsimlere farklı anlamlar yüklemişlerdir. Şiirde güz mevsimi ölümü, sararan yapraklar ise tükenen umutları, geçen zamanı simgelemektedir. Aynı üçlüğün son dizesinde geçen: "Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...." dizesi ile umutsuzluğunun hayal kırıklığının insan üzerinde bıraktığı etkinin maddi yansıması gibidir.

Birinci beyitte yer alan:

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta,

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

dizelerinde geçen "sararan sular, yüzün perde perde solması, kızıl havalar, akşam" sözcükleri ihtiyarlığı çağrıştıran tamlama ve sözcüklere yer verilmiştir.

İkinci üçlüğün ilk iki dizesi şu şekildedir:

"Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,

Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,”

dizelerinde geçen kanayan güller ve kanlı bülbüller mazmunlarıyla hayat yolcuğunda insanın türlü sıkıntılarını dile getirdiği halde yine aynı üçlüğün üçüncü dizesinde geçen: “Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?” dizesiyle şair bildiği bir gerçeği, bilmiyormuş gibi davranarak var olan gerçeği kabullenmek istemediğinin belirtisidir.

İkinci beyitte geçen:

“Bu bir lisân-ı hafidir ki ruha dolmakta

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...”

dizelerinde yer alan “kızıl havalar” sözcüğü ile tabiatın insana verdiği umutsuzluk halini lisani hafi’ye benzeterek tabiatın insan ruhuna verdiği doğal ürperti halinin yaşlılık ile beraber insanın ölüm karşısındaki çaresizliğinin haykırır gibidir. Şiirin dizelerinde yer alan “akşam” sözcüğü ile ölüm olayı telmih yoluyla hatırlatılmıştır. Bayrak’a (2011) göre akşam, ölümü simgelediği gibi mevcudatı siyahlara örterek kendi varlığında diğer varlıkları âdeme götüren bir özelliğe sahiptir (Bayrak, 2011, s. 29).

Şiirin söz dizimsel örgüsü genellikle devrik cümle kuruluşu ile gerçekleşmiştir. Şiirin 1. ve 6. dizelerinde bulunan “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden / Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,” dizeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

2. “MERDİVEN” ADLI ŞİİRİN ONTOLOJİK İNCELENMESİ

2.1 Anlam Tabakası

Ontolojik yapının ilk basamağını oluşturan anlam tabakasında öncelikle şiirde kullanılan kelimelerin anlamları üzerinde durmak gerekir. Daha sonra bu kelimelerin birleşerek oluşturdukları cümlelerin anlamlarından hareketle yapılan yorumlama ile metne ontolojik yaklaşım gerçekleşmiş olur (Yılmaz, 2017, s. 151-162). Çünkü anlaşılmayan hiçbir şiir insana haz vermez. Bundan dolayı anlamdan çok ses unsurunun öne geçtiği eserde bile asgari bir anlam aranır (Kolcu, 2011, s. 214). Anlaşılmayan bir şiirin kulağa hoş gelen bir tını veya melodi olabilir. Bu sebepten anlam şiirde öne çıkan bir unsur olmuştur. Ontolojik Analiz yönteminde de önemli bir yer teşkil eden anlam, şiirin önemli bir ögesi olarak ön plana çıkmaktadır.

Ontolojik Analiz Metoduyla incelenen bu şiirde, şiirin anlamsal iskeletini oluşturan kelimelerin temel anlamları şunlardır:

Merdiven: “Bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 1372).

Merdiven, sözcüğü bu şiirde imgesel anlamda kullanılıp insanın yaşam serüveninin göstergesidir. Şiirde yer alan birinci dizede: “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden” dizesi bu kullanımın en açık örneğidir.

Ağır ağır: Yavaş yavaş, dikkatli ve özenli bir biçimde anlamlarında kullanılan ağır ağır zarf sözcüğü sürecin geçişken durumunu gözler önüne sermektedir.

Güneş rengi: Sarı, sararmış anlamlarında kullanılan bir sıfat tamlaması olup şiirde insanın geçmiş günlerini, özlemleri ve emellerini ifade etmektedir.

Yaprak: “Bitkilerde solunum, karbon özümlemesi, terleme vb. olayların oluştuğu, çoğu klorofili, yeşil ve türlü biçimdeki bölümler” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 2130) safha, merhale manasında kullanılan yaprak sözcüğü şiirde insanın umutlarını ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

Solmak: “Rengini yitirmek, rengi uçmak” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 1788) anlamına gelen fiil, şiirde “Yüzün perde perde solmakta” dizesinde yer alan solmak fiili ile ihtiyarlığın alameti olan yüzün kırışıklığı, buruşukluğu ifade etmektedir.

Gül: Bir tür çiçek bitkisi olan gül, doğu edebiyatında kullanılan bir mazmundur. İlgili mazmun bu şiirde insanın emellerinin gül mazmununda tecessüm bulmuş halidir.

Bülbül: Bir kuş türü olan bülbül, doğu edebiyatında gül ile beraber çokça kullanılan bir mazmundur. Bu mazmun şiirlerde âşık kimseyi sembolize eder. Fakat bu şiirde âşıktan maksat insanın kendisidir.

Alev: “Yanan maddelerin veya gazların türlü biçimlerdeki ışıklılı uzantısı, yalım, yalaz, şule” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 71) anlamına gelen alev sözcüğü, şiirde insanın emellerine ulaşma arzusunun maddi tezahürünün göstergesi olarak kullanılmıştır.

Kızıl havalalar: Akşam vaktinde güneşin batmasına yakın gökyüzünde ve suların üstünde meydana getirdiği doğal renk halidir. Bu sözcük şiirde ise yaklaşmakta olan ölümü ifade etmek için kullanılmıştır.

Akşam: Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti, akşamleyin anlamına gelen akşam sözcüğü şiirde ölüm imgesinin karşılığıdır.

Etek: “Giyimin belden aşağıda kalan bölümü, beden belden aşağısına giyilen değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, ... giysinin alt kenarı; ... dağ, tepe, yığın vb. yamaçlı şeylerin alt bölümü” (Türkçe Sözlük, 2009, s. 660) olarak etek sözcüğü şiirde ise insanın yıllar yılı biriktirdiği emelleri, hayallerinin peşi sıra dizildiği abide anlamında kullanılmıştır.

2.2 Obje –Nesne Tabakası

Ontolojik yaklaşımda birinci tabakada metinde yer alan kelimeler anlam olarak değerlendirdikten sonra, ikinci tabaka olan obje-nesne tabakasında ise kelimelerin bir araya gelerek oluşturduğu anlamdan yola çıkarak metnin ne ifade ettiğine bakılır. Bu doğrultuda şiire bakıldığı vakit şiir metninde iki temel görüntü görülecektir: Biri II. tekil şahıs olan (sen) yani insan (suje) diğeri ise zaman (nesne) kavramıdır. Bu kavramlar birbirinden ayrı olmayıp birbiriyle bütünlük arz etmektedir. Öncelikle temel unsur olan insanı görünür kılan ve zarfları barındıran şiirin birinci üçlüğün 1. ve 3. dizesinde yer alan: “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden / Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...” dizeleri ile birinci beytin ilk dizesinde bulunan “Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta, ”dizesiyle süjeye vurgu söz konusudur.

Şiirdeki nesne unsuru ise zaman kavramıyla karşılanmaktadır. Zaman kavramı ise 2. dizede yer alan “güneş rengi” sözcüğü ile 5. ve 10. dizelerde tekrarlanan “kızıl havalalar” sıfat tamlaması ile “akşam” kelimesiyle şair zaman kavramına atıf yapmaktadır. Bunlarla insan ömrünün bitişini, tabiatın tekrar dirilmek üzere ölümünü haber veren öğeler olarak kullanılmıştır.

Şiirde zaman kavramından sonra “merdiven” sözcüğü güçlü bir nesne unsuru olarak kullanılmıştır. Nitekim şiirde “merdiven” imgesi belirgin olarak insan yaşamının gerçeğini bu kelimeyle özdeşleştirerek güçlü bir simge olarak kullanılmıştır.

2.3 Karakter Tabakası

Ontolojik Analiz Metodunun üçüncü tabakası olan karakter tabakasında bir yönüyle sanatçının dünya görüşüyle eseri arasındaki ilişki-bağ sorgulanır. Yazar-eser ve okuyucu arasında kabul edilsin ya da edilmesin mutlak suretle gizli ya da açık bir bağ söz konusudur. Zaten modern yaklaşıma göre yazarın ölümüyle beraber metin ve okuyucu mutlak surette baş başa kalırlar (Yılmaz, 2017. s. 151-162). Bu yönüyle ele aldığı vakit Türk edebiyatının bir yönüyle sembolist bir yönüyle empresyonist (izlenimci) olan Ahmet Haşim, hayatı ve doğayı bir ressam bir müzisyen edasıyla iç âleminde fokurdayan duygularını semboller vasıtasıyla nazma dökerek, özelde kendi duygularını genelde umumun duygularına şiir vasıtasıyla tercüman olmuştur. “Merdiven” şiiri de şairin bireyin duygularına tercüman olabilecek niteliklere haiz şiirlerinden bir tanesidir. Şair bu şiirinde hayat yolcuğunun bitmez tükenmez çilesini, bir kuyumcu titizliği ile seçtiği kelimelerle insanın gözlerinin önünde canlanan renkli bir tablo çizmektedir. Şairin, şiirin ismini “Merdiven” olarak adlandırması boşuna değildir. O, bu sözü ile insan hayatında bir eşiği işaret etmektedir. Bu eşik ile hayatın farklı safhalarını, hayat serüvenin aşamalarını ve acı gerçeklerini dile getirmiştir. Çünkü insanın yolculukta attığı her bir adım onu emellerine yaklaştırdığı iddia edilse de şairin ruh âleminde bu yolcuğunun onu mutlu etmek şöyle dursun onun yaralarını daha da derinleştirir. Şahit olmaktayız.

Hüzün kokan bu şiirde şairin ruh dünyasını bize açan kelime ve kelime gruplarını görmektediriz: 2. dizede yer alan “Güneş rengi bir yığın yaprak” sözü ile ruh dünyasında yaşamış olduğu melankolik halinin âdeta tezahürüdür ki o bununla güz mevsiminin ölümü çağrıştıran dehşetli sahnesini gözler önüne sermektedir.

İkinci üçlüğün 2. ve 3. dizelerinde yer alan “... kanar güller/... kanlı bülbüller” sıfat tamlamalarında dizelerinde yer alan gül ve bülbül imgesiyle tüm şark edebiyatında ortak kullanılan mazmunlara yer verilmiştir. Şair bu imgelerle yeryüzünde emellerine ulaşamamamın verdiği acıyı okuyucusuna nakşedercesine anlatmıştır. İlgili dizeler kişiyi etkilemenin yanı sıra şairin hüznü melankolik karakterinin izlerini okuyucuya göstermektedir.

Leitmotiv tekniğiyle okuyucunun duygusal olarak ilgisi çekilmeye çalışılır. Bu düşünce doğrultusunda “Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...” dizesi iki defa tekrarlanarak okuyucunun duygusal olarak ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. Bu dizelerde yer alan “kızıl havalar” ve “akşam” sözcükleri ile zaman kavramına farklı bir anlam yükleyerek maddiyata yok oluşun manevi anlamda ise yeniden dirilişin habercisi olan ölüme atıf yapılmaktadır. Sözü edinilen imgeler şiirde şairin iç âlemini, karakter yapısını okuyucuya sunan imgeler dünyasının bir yansıması olarak görülebilir.

2.4 Alın Yazısı / Kader Tabakası

Ontolojik sanat anlayışının son tabakası olan bu tabaka, karakter tabakasında dile getirilen duygu ve düşünceler şiirin daha da açılıp anlam kazanmasına vesile olur. Bu tabakada şiirde dile getirilen duygu ve düşüncelerin tüm insanlık için asıl mesajı içerip içermediği ve şiirin evrensel bir yönünün olup olmadığına bakılır:

“Merdiven” şiirinde yer alan “merdiven” imgesiyle zaman değişimine bağlı olarak gençliğin yaşlılığa tebdili ve buna bağlı olarak kayıp giden yıllara olan üzüntünün insan ruhuna verdiği elemler gibidir.

Şairin duygu düşüncelerini gül ve bülbül mazmunlardan istifade ettiği görülmektedir. O; bununla hüznü merkeze alarak ferdin zamanın değişimi, hayatın insanın elinden kayıp gitmesini ve gitmesi karşısında olan çaresizliğini vurgulamaktadır. Şiir her ne kadar kişisel bir acıyı dile getirdiği varsayılsa bile ferdin zaman ve ölüm karşısındaki çaresizliğiyle tüm insanlarda ortak olan evrensel duygu ve düşünceleri edebi bir üslupla ifade etmiştir.

SONUÇ

Tüm sanat teorileri ile sanatı inceleme konusu yapan felsefi görüşler edebi eserlerin daha iyi yorumlamasını kendilerine amaç edinmişlerdir. Bu felsefi görüşlerden bir tanesi de Sanat Ontolojisi'dir. Sanat Ontolojisinin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan Ontolojik Çözümleme Metodu, dili kendine malzeme olarak seçen edebiyat ve müziği inceleme konusu yaparak sözü edinilen edebi türlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Bu inceleme metodu ile öncelikle şiirin dış unsurları incelenir. Ardından eserin derin yapısını oluşturan anlam tabakası, obje-nesne tabakası, karakter tabakası, kader tabakası olmak üzere dört temel öğeye ayrılarak derinlemesine bir analize tabi tutulur. Ontolojik Çözümleme Metodu ile şiir, klasik şiir çözümlemesinin ötesine modern bir çözümleme yöntemine kavuşmuştur. Bu şekilde sestene heceye, kelimedene cümleye uzanan şiirin tüm temel unsurlarla beraber derinlemesine incelenmeye tabi tutulur. Böylece metnin insana ve insanlığa verdiği mesajların gün yüzüne çıkmasına, güneş misali parlamasına vesile olurken, insanlığa ise edebiyatın sestene başlayan yolcuğunun evrensel izdüşümlerini göstermesi bakımından takdire şayan bir inceleme tarzıdır.

Ontolojik çözümleme yöntemi ile tahlili gerçekleştirilmeye çalışılan “Merdiven” şiiri Türk Edebiyatında sürekli bireyciliği ile eleştiri konusu yapılan Ahmet Haşım'ın sanat anlayışının bireysellikten evrenselliğe uzayıp giden bir düşünce dünyasına sahip olduğu ancak bu tarz bir metotla anlaşılabilir.

Şiirin “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden” diye başlayan dizeleri içinde barındırdığı imgeler sayesinde şiire hem bir estetik haz vermiş hem de evrensel bir duygu ve düşünceyi tüm insanlığı ilgilendiren ölüm ve yaşam temasını bireysel bakışıcısı ile şairine bir üslupla anlatılması, şairin sanatkarlığının en açık nişanesi olarak görülebilir.

KAYNAKÇA

- Bayrak, Ö. (2011). Hilmi yavuz'un şiirlerinde anne sevgisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (19), 24-31.
- Tunalı, İ. (1971). *Sanat ontolojisi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Türkçe Sözlük (2009). Haluk, Ş., vd (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kolcu, A. H. (2011). *Edebiyat kuramları* (3. Baskı). Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Yılmaz, T. (2017). Hilmi yavuz'un “ney” şiiri üzerine ontolojik analiz metoduyla çözümleme denemesi, *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 151-162.

Yüksel, T. (1999). *Yazarlar ve şairler sözlüğü* (1. Baskı). İstanbul: Cemre Yayıncılık